

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติที่เป็นการวางรากฐานในการจัดและพัฒนาศึกษา โดยรัฐต้องการจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554 : 2) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เป็นการวางกรอบและแนวทางในการพัฒนา และปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยที่ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของ แต่ละระดับการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความคิด ความสนใจ สปีททักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติ ซึ่งมีการผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554 : 2-3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีหลายมาตราเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนที่สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะมาตรา 6 ที่การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างปกติสุข และมาตรา 24 ที่ให้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐนั้น (วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2549 : 4) ต้องนำไปสู่การจัดทำนโยบายรัฐบาลด้านสังคม มีสาระสำคัญโดยสรุปคือ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิต ประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถานศึกษา การจัดการศึกษา จะเน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขต

พื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้ง การมีส่วนร่วม ของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาร่างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรมคุณภาพ สมรรถภาพและประสิทธิภาพ เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับนักเรียนจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กล่าวคือถ้าบุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทั้งตัวบุคคลและสังคมไทย ให้เจริญในทุก ๆ ด้านทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความสงบสุข การพัฒนาเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน จึงถือเป็นหน้าที่หลักของ โรงเรียนที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งปัญญาความรู้ควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1 - 2)

งานวิจัยด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้กิจกรรมพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม นั่งสมาธิก่อนเรียน กิจกรรมวันสำคัญ และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี พบว่าประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เพราะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ (ประดิษฐ์ วิชัยโย. 2551 : 116 - 121)

จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ประจำปีการศึกษา 2554 (โรงเรียนเทศบาลนาเชือก. 2554 : 26) และจากการเข้าร่วมโดยมีผู้บริหาร คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่าคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง ปัญหาที่สำคัญที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องพัฒนาโดยเร็วคือ ควรพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยพบว่านักเรียนบางส่วนขาดความรับผิดชอบในเรื่องงานที่ครูได้มอบหมายให้กระทำ ขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง หมู่นคณะและต่อคณะครู ขาดการประหยัดอดออมในตนเองและต่อส่วนรวม โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างฟุ่มเฟือย เช่น การใช้น้ำและไฟฟ้า ขณะเดียวกันยังพบว่านักเรียนยังขาดความโอปอ้อมอารี ตลอดจนจิตอาสาทั้งต่อตนเอง ต่อโรงเรียนและต่อสาธารณชน เป็นต้น (วิระพัฒน์ พิฑูรย์กุลเสวต. 2555 : สัมภาษณ์)

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้มองเห็นว่า ถ้าไม่รีบดำเนินการแก้ไขแล้ว จะส่งผลกระทบต่อส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง สมควรที่จะต้องรีบแก้ไขเป็นการด่วน ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบด้านการสอน และมีส่วนร่วมในคณะกรรมการฝ่ายปกครอง จึงมีความต้องการที่จะศึกษาวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก โดยผล

การศึกษาสามารถที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการพัฒนานักเรียน แก่ผู้บริหารหรือผู้สนใจได้เป็นอย่างดีต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ระดับปฏิบัติด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. มีวิธีการในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อย่างไร
3. การปฏิบัติตนด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ก่อนและหลังการพัฒนาแล้วอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปฏิบัติด้านคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ก่อนและหลังการพัฒนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวทางการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3 – 4)

ตัวแปรต้น

1. ครูจำนวน 23 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียน
จำนวน 319 คน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 341 คน

ตัวแปรตาม

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
 - 1.1 ครูจำนวน 23 คน
 - 1.2 ผู้ปกครองจำนวน 319 คน
 - 1.3 นักเรียนจำนวน 341 คน
2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่
 - 2.1 ผู้วิจัย
 - 2.2 คณะครูโรงเรียนเทศบาลนาเชือก จำนวน 22 คน
 - 2.3 ผู้ปกครองจำนวน 319 คน
 - 2.4 นักเรียนจำนวน 341 คน
3. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่
 - 3.1 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 48 คน
 - 3.2 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 48 คน

3.3 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 49 คน

3.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 49 คน

3.5 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 49 คน

3.6 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 50 คน

3.7 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 48 คน

รวมจำนวนทั้งสิ้น 341 คน

4. เนื้อหา

เนื้อหาในการดำเนินงานการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เน้นไปที่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ใช้กระบวนการพัฒนางวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) 2) จัดการเรียนรู้การสอนและกิจกรรมที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ 3) ใช้หลักการมีส่วนร่วมจากนักเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) ฝึกปฏิบัติให้เป็นกิจวัตร 2) สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน 3) สร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติ 4) ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมยกย่องคนดี 5) ความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน โดยกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจำนวน 14 กิจกรรม คือ กิจกรรมสมุดบันทึกความดี กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม รักการอ่าน แทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระ แทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพบพระพบธรรม ค่ายพุทธธรรม กิจกรรมคุณธรรมวันศุกร์ กิจกรรมสร้างวินัยเชิงบวก กิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม คนดีศรีนาเชือก เครือข่ายผู้ปกครอง และเยี่ยมบ้าน 100 %

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปีการศึกษา 2555 ระหว่างเดือนกันยายน 2555 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2556 รวมระยะเวลา 6 เดือน

6. สถานที่

สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนเทศบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนา หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมตาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมกับวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย (P=Plan) การวางแผน (D=Do) การปฏิบัติงาน (C=Check) การตรวจสอบ และ (A=Action) การปรับปรุงและแก้ไข

2. คุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ

3. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนาทั้ง พฤติกรรมความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ

4. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ มีความภูมิใจในความเอกราชของชาติไทย ต้องการที่จะปกป้องต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักทะนุบำรุงรักษาจารีตประเพณีของชาติ และยอมรับในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การคิดดีทำดีทั้งกาย วาจา ใจ การไม่พูดปดมดเท็จ พูดแต่ความจริงรู้จักใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย กล้ายอมรับในสิ่งที่ตนกระทำผิดปฏิบัติตามข้อตกลงหรือกฎ กติกาทางสังคม และหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต

6. มีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนมารยาททางสังคมสัมมาการะ ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ รับผิดชอบและหน้าที่ของตนเอง

7. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การตั้งใจศึกษาหาความรู้ มีความสนใจ ใฝ่หาความรู้ อยู่ตลอดเวลา มีความอดทนต่อความยากลำบาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

8. อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง การพอใจในสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ รู้จักใช้สิ่งของตามความจำเป็นมีประโยชน์ มีคุณค่า เหมาะสม รู้จักแบ่งปันสิ่งของและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างประหยัดและรู้จักออม

9. มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง มีความมุ่งมั่นในการทำงานที่ตนรับผิดชอบจนประสบผลสำเร็จ มีทักษะและความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำงานด้วยความรวดเร็วถูกต้องและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ยอมรับในสิ่งที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ย่อท้อต่อกิจการงานใด ๆ และปรับปรุงงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์

10. รักความเป็นไทย หมายถึง การรักษาศิลปวัฒนธรรมไทย การประพฤติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การมีกริยามารยาทงามอย่างไทย การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย ไม่ลุ่มหลงวัฒนธรรมต่างชาติ มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติไทย ใช้ของไทย กินของไทย ส่งเสริมสินค้าไทย สืบสานประเพณีและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

11. มีจิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว รู้จักช่วยเหลือชุมชน สังคม มีน้ำใจ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ร่วมบริจาคทำบุญตามกำลังศรัทธา ให้ความร่วมมือในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ดูแลห่วงแหนทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียน โรงเรียนเทศบาลนาเชือกเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมแล้วจะมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้น

2. เป็นข้อเสน�향แก่ผู้บริหาร คณะครูตลอดจนสถานศึกษาอื่น สามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้ว้บคธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ